

Flygtningenævnets baggrundsmateriale

Bilagsnr.:	82
Land:	Aserbajdsjan
Kilde:	Landinfo
Titel:	Respons. Aserbajdsjan: Politisk opposisjon og kritiske journalister
Udgivet:	2. februar 2010
Optaget på baggrundsmaterialet:	10. januar 2011

Respons

Aserbajdsjan: Politisk opposisjon og kritiske journalister

Problemstilling/spørsmål:

- Hvordan er situasjonen generelt for den politiske opposisjonen og de kritiske journalistene?
- Hvor aktive er opposisjonen og journalistene, og hva slags aktivitet driver de?
- Hvor går grensen for kritiske handlinger og ord, før myndighetene reagerer?
- Hva slags reaksjoner iverksetter myndighetene og andre mot kritiske stemmer?
- Hva blir konsekvensene for den enkelte dersom han mister jobben som resultat av kritisk aktivitet?

Bakgrunn

Landinfo var i Aserbajdsjan 16.-22. november 2009 for å samle inn informasjon. Det ble avholdt en rekke møter. Noen kilder ga tillatelse til å bli referert til i det offentlige rom, mens andre kilder ikke ønsket å bli sitert offentlig. Disse kildene er da blitt anonymisert. Responsen er i sin helhet basert på informasjon innhentet under oppholdet. Alle de politiske partiene som det ble avholdt møter med, tilhører opposisjonen. De fleste møter ble avholdt i Baku, mens noen av møtene var med lokale organisasjoner og partier i regionene.

Denne responsen har prøvd å skille mellom aktivitet, hvor grensa går for tolerert/ikke-tolerert aktivitet og reaksjoner fra myndighetene på opposisjonell aktivitet. I praksis vil imidlertid disse punktene gå noe over i hverandre. Et sentralt spørsmål på mange av møtene var: Hva godtar myndighetene av kritiske handlinger og ord, og når reageres det? Med andre ord, er det mulig å identifisere en slags grense for aksepterte handlinger? I hvilke situasjoner reageres det og når reageres det ikke?

Den generelle situasjonen for den politiske opposisjonen og den kritiske pressen

Ifølge reformfløyen i Azerbaijan Popular Front (PF) gir presidenten ordrer til Parlamentet. Parlamentet er et rent sandpåstrøingsorgan. Valgene er dessuten falsifiserte. PF vil derfor ikke stille i Parlamentet, ifølge partiet selv.

Det er ingen uavhengige domstoler. De er styrt av presidenten, ifølge blant andre opposisjonspartiene PF, Musavat, Liberal Party (LP) og Azerbaijan Democratic Party (ADP). Det skjer mange menneskerettighetsbrudd ved domstolene, ifølge blant andre Aran Human Rights Center (AHRC). Et av Musavats lokallag opplyste at domstolene er korrupte, og med penger kan man kjøpe seg en domstolsavgjørelse. Selv avgjørelser som ville gått i ens egen favør, må en betale for, opplyste AHRC. Ifølge den samme kilden er utfallet av en straffesak avhengig av hvor mye penger en er villig til å betale eller om en kjenner noen oppe i systemet. I henhold til PF er pressefriheten svært innskrenket, og tv er under total kontroll av myndighetene. Det har ikke vært forsamlingsfrihet siden 2006, og myndighetene tillater ikke mer enn 50 personer å være til stede samtidig på et møte. Ungdomsorganisasjonen Dalga opplyste at myndighetene lar møter med mer enn 100 personer passere dersom de ikke oppfatter arrangementet som en trussel. En annen ungdomsorganisasjon, Youth Club, mente at myndighetene tillater møter med 50-100 deltakere. I Nakitsjevan er det ikke tillatt med mer enn tre personer samlet, ifølge LP. Dersom det er flere, vil politiet umiddelbart spre dem.

Ifølge X, en internasjonal organisasjon som ønsker å være anonym, har Aserbajdsjan et repressivt regime. Dalga omtaler regimet som autoritært. Formelt sett er det en maktfordeling i Aserbajdsjan, ifølge opposisjonspartiet Citizen and Development Party (CDP), men det er bare på overflaten at det tilsynelatende er et demokrati. Det er ingen virkelig frihet for opposisjonen og intet virkelig demokrati. Opposisjonen har store problemer med å slippe til på tv. Aserbajdsjan er ikke fjernt fra Hviterussland og Turkmenistan, et slags delvis lukket samfunn, opplyste Musavat. Det ble opplyst at det er kommunevalg i desember 2009. Flere opposisjonskandidater har blitt skviset ut under påskudd av formelle feil, ifølge CDP. I henhold til LP er det i Nakitsjevan ikke en gang på overflaten noe demokrati. Der skal opposisjonen sulte, mente det samme partiet.

CDP opplyste at Aserbajdsjan har blitt et slags nytt Sovjetunionen. Før var det Sovjetunionen som tok inntektene fra olje- og gassutvinningen. Nå er det makteliten i Baku, og lite av inntektene kommer den alminnelige befolkningen til gode, ifølge CDP. På samme måte som i Sovjet-tiden stenges moskeer, og folk må forlate landet på grunn av de vanskelige forholdene.

Opposisjonen er langt på vei eliminert i dagens Aserbajdsjan, ifølge X. Y, en annen internasjonal organisasjon som ønsker å være anonym, opplyste at opposisjonen er nærmest fraværende. Opposisjonen er svak og splittet, etter å ha vært forfulgt i årevis. PF er kanskje det mest populære opposisjonspartiet, men partiet er splittet i tre deler, ifølge Human Rights Center of Azerbaijan (HRCA). Musavat er kanskje det mest seriøse alternativet. Den tradisjonelle opposisjonsaktiviteten har praktisk talt stoppet opp i Aserbajdsjan, ifølge HRCA, og den politiske opposisjonen mangler en ideologi. Derimot har islamistene en klar ideologi. De får store økonomiske bidrag utenfra, i motsetning til hva de tradisjonelle opposisjonspartiene får. De er ikke mange, kanskje bare 150 mennesker, organisert i til dels konkurrerende grupper. Men antall medlemmer er økende. Det er islamistene som er den virkelige opposisjonen i dag, ifølge den samme organisasjonen. Og de er en sterk opposisjon som myndighetene frykter. Det er grunnen til at regimet stenger moskeer. Men mange av islamistene, eller vahabittene som de også blir omtalt som, oppholder seg på skjulte steder/holder lav profil.

Den internasjonale organisasjonen X mente at dersom opposisjonen skulle komme til makten i dagens Aserbajdsjan, ville det bli fullstendig kaos og anarki. 90 % av de statsansatte er gjennomkorrupte, og det ville ikke være mulig å styre med et slikt byråkrati. Alternativet ville være at dagens opposisjon selv tilpasset seg systemet, og ble like korrupte. Det måtte nærmest

en revolusjon til dersom dagens opposisjon skulle ha muligheter til å styre landet ut fra tradisjonelle demokratiske verdier og med respekt for menneskerettighetene, ifølge samme kilde. Ifølge Musavat er ikke Aserbajdsjan klar for demokrati. Problemet er de styrende organer. LP i en region mente at dersom det hadde vært frie valg, ville opposisjonen vunnet. HRCA mente at de tradisjonelle opposisjonspartiene ikke var klare for regjeringsmakt, og fortalte at da Musavat og PF satt ved makten i 1992-1993, var de korrupte.

Ifølge Musavat ble partikoalisjonen Azadliq dannet i 2005 av blant andre Musavat selv. Men partiet forlot etter hvert blokken på grunn av en viss intern uenighet. Musavat mente den gang at det ikke var riktig å ta plass i Parlamentet. I dag er PF det eneste reelle partiet i Azadliq.

Som en illustrasjon på situasjonen for et ledende medlem av Musavat i Aserbajdsjan, viste partiets nestleder til at i Baku kan vedkommende fritt gå på kafé, men at dette er vanskelig i regionene. I regionene vil kaféeieren etter kort tid be om at han må forlate kaféen fordi eieren selv vil kunne få problemer. I eksklaven Nakitsjevan er det en umulig tanke for opposisjonelle å skulle gå på kafé.

Den internasjonale organisasjonen X opplyste at det er en generell frykt i befolkningen. Folk tør ikke assosiere seg med opposisjonen. I hjemmet kan man snakke åpent. Det er en atmosfære av frykt i Aserbajdsjan, ifølge samtlige lokale menneskerettighetsorganisasjoner som Landinfo snakket med.

De fleste kilder var samstemte om at korrupsjon er svært utbredt i Aserbajdsjan.

Ifølge ADP er det ca. ti tusen saker ved Den europeiske menneskerettighetsdomstolen (EMD) som gjelder Aserbajdsjan, hvorav bare seks-syv saker er ferdigbehandlet. ADP mente at den store mengden saker var et klart tegn på den dårlige situasjonen i landet. Musavat fortalte at en av sakene dreide seg om valgfusk, mens en annen gikk på illegal arrestasjon.

Hva slags aktivitet driver partiene?

PF og LP opplyste at ved valget i 2005 opptrådte Azadliq som en blokk. Men etter den tid har myndighetene tvunget Azadliq-partiene til å opptre hver for seg. Myndighetene forsøker hele tiden å legge vanskeligheter i veien for Azadliq, ifølge LP.

De senere år har myndighetene ikke gitt tillatelse til større demonstrasjoner, ifølge PF, CDP og LP. Arrangementene i dag samler derfor et sted mellom 30 til 50 personer.

Musavat opplyste at det tidligere fant sted flere demonstrasjoner og massemøter, men at myndighetene etter 2005 ikke har tillatt slike. Det arrangeres nå bare noen små protestaksjoner med plakater, hvor politiet som regel slår til. Ifølge partiet slo myndighetene til og med ned på en protestaksjon mot økte priser på metroen.

ADP ga uttrykk for at de ikke kan ha møter i regionene, bare i Baku. ADP arrangerer nå ingen offentlige møter noen steder. I Nakitsjevan er situasjonen enda verre, ifølge samme kilde. Der kan de ikke engang ha partikontor, og der er folk redde bare for å være medlem. Partiet fortalte at ADP ikke har adgang til tv i Aserbajdsjan, og har generelt store problemer med å få publisert sine uttalelser. Det er bare i den uavhengige pressen at de slipper til. Ellers har ADP en egen avis, og de forsøker å få informasjon spredt via BBC og andre utenlandske medier. ADP mente at kommunestyrene ikke er viktige organer, men ville likevel stille ved kommunevalget. Noen av deres kandidater var blitt presset ut og fikk ikke stille. ADP har

ikke arrangert noen møter de senere årene, bare enkelte små markeringer. ADP opplyste at de har store problemer med å få leie lokaler.

Ifølge Musavat deltar de i kommunevalgkampen. Musavat var ikke aktiv i forbindelse med folkeavstemningen i 2008. Partiet hadde da bestemt seg for å ikke arrangere ulovlige møter mv. Partiet opplyste at det har sin egen avis, Yeni Musavat. Generelt var det flere opposisjonsaviser tidligere, ifølge Musavat.

PF fortalte at mange opposisjonsaviser har gått over til å bli myndighetstro, mens andre praktiserer selvsensur. Det er bare avisen Azadliq som tør å kritisere myndighetene, men det har sin pris, ifølge samme kilde. Avisen har stadig problemer.

Den aserbajdsjanske menneskerettighetsorganisasjonen Institute for Peace and Democracy (PDI) opplyste at de ikke er registrert som organisasjon, men driver likevel aktivt. Dersom de for eksempel trenger lån, benytter PDI seg av en annen organisasjon. Vi vil fortsette til det er fare for fysisk utslettelse, opplyste PDI .

Det er et lavt aktivitetsnivå på den politiske opposisjonen i regionene, ifølge PDI. En grunn er at de aller fleste medlemmene er arbeidsledige.

Det er veldig vanskelig å være en aktiv lokalpolitiker for opposisjonen, ifølge lederen for et lokallag som ønsket å være anonym. Noen medlemmer er åpne om sitt medlemskap, mens andre er det ikke. Selv mente lederen at alle på stedet visste at han var leder i et lokalt opposisjonsparti. Partiet mente at det var vanskeligere å være aktiv lokalt enn i Baku, for i Baku var det større nettverk, utenlandske ambassader, osv. Til tross for at mange er misfornøyd med situasjonen, er det få som engasjerer seg i opposisjonen, opplyste kilden, og det er ingen toleranse for opposisjonen.

LP i en region fortalte at de ikke har vært aktive de siste fem år. De har intet kontor fordi de hele tiden har blitt nektet å leie noe, og det til tross for at partiet er registrert.

Et lokallag i Musavat opplyste at det tidligere hadde 400 medlemmer. Lokalpartiet var svært aktivt frem til 2003, men har fra 2003 til stadighet blitt utsatt for trakassering. Det har vært en bevisst kampanje mot opposisjonen, ifølge lokallaget. Det har derfor blitt mye vanskeligere å drive opposisjonspolitikken de senere årene. Det samme gjaldt menneskerettighetsarbeid. Dersom man ønsker å være kandidat ved kommunevalget, må en regne med å bli trakassert, ifølge det lokale Musavat. Valg i Aserbajdsjan er for øvrig bare et slags show, noe man har for å vise fram. I dag er lokalpartiet sterkt svekket, og aktiviteten er nærmest null, ifølge samme kilde.

Dalga opplyste at den gjennomfører flere såkalte hurtigmobiliseringer. Det er korte markeringer, sammenkalt gjennom bruk av mobiltelefon og sosiale medier som Facebook og Twitter.

Youth Club gjennomfører små demonstrasjoner eller protester. Det er ofte mange tilskuere til slike aksjoner. Det er minst fem politifolk som observerer hver gang vi aksjonerer, ble det sagt. Møtene holdes i små lokaler selv om man kunne samlet mange flere i større lokaler. Mange av deltakerne på møtene er sympatisører, ikke medlemmer. Generelt er det en atmosfære av frykt i landet, ifølge Youth Club.

Både Dalga og Youth Club uttrykte at det er et klart skille mellom medlemmer og de som bare er sympatisører. Alle kan komme på møtene og delta i diverse kurs. Men for å bli medlem, må man søke og gå igjennom en godkjenningssprosess. Organisasjonene vil sikre seg

mot at de blir infiltrert av myndighetsrepresentanter. Dalga har ca. 250 medlemmer i Baku. Utenfor hovedstaden er det ikke mulig å jobbe åpent, opplyste organisasjonen. Youth Club har vel 180 medlemmer. Nå for tiden er det ca. 70 kandidater som skal gjennom et to måneders kurs for å kunne bli tatt opp som medlem, ifølge Youth Club. Ungdomsorganisasjonene kan samarbeide med de politiske partiene, men er ikke underlagt noen av dem, ble det opplyst fra begge organisasjonene.

Grenser for hva myndighetene aksepterer

En klar grense for hva man kan og ikke kan gjøre, går ved å kritisere presidenten og hans familie. Dette ble sagt av alle kilder som uttalte seg om hvor grensen går, blant annet PDI og menneskerettighetsorganisasjoner i regionene. Musavat i en region opplyste at man ikke kan kritisere presidenten, hans familie, samt viktige regjeringsfolk.

Nyhetsbyrået Turan Information Agency sa at fram til 1998 var det sensur i Aserbajdsjan. Alt som skulle publiseres, ble gjennomgått på forhånd. Det som ikke falt i smak hos myndighetene, ble tatt ut. Etter opphevelsen av sensurordningen var det en kort periode da man trodde man kunne skrive det man ville, ifølge Turan. Den gangen kunne man, i motsetning til i dag, kritisere systemet og regjeringen. Men snart kom det andre mekanismer i form av selvsensur og økonomiske tiltak. I dag er det absolutt ikke mulig å kritisere presidenten, hans familie, hans gjøremål og høytstående personer.

Bedrifter tør ikke lenger å annonsere i opposisjonsavisene, ifølge Turan. I henhold til menneskerettighetsorganisasjoner i en region som Landinfo hadde møte med er det farlig å kritisere noen for korrupsjon, særlig hvis vedkommende befinner seg høyt opp i systemet. Organisasjonene nevnte et eksempel der en person hadde mistet jobben fordi han hadde kritisert de lokale myndighetene på lokal-tv. De som klager, blir fort redde når de ser reaksjonene, ifølge organisasjonene.

På spørsmål om det er mulig å forutsi om en handling vil føre til en reaksjon eller ikke, for eksempel at de to bloggerne Adnan Hajizade og Emin Milli ville bli straffet, svarte lederen for PDI at det spørsmålet stilte hun seg hver eneste dag. Selv skjønnte ikke PDI at det ville komme en reaksjon etter nok en publisering av en videosnutt fra bloggernes side. Dalga derimot mente det var nokså åpenbart at bloggerne Hajizade og Milli hadde gått over streken fordi det var klart at deres videosnutt var en dårlig skjult kritikk av presidenten. Det var derfor ikke overraskende at det kom en reaksjon. En av advokatene til bloggerne ble overrasket over at myndighetene reagerte på videoen. Hvor lenge de to bloggerne må sone, er avhengig av det internasjonale presset, ifølge Turan. Den videre gangen er helt avhengig av presidentens ord, ifølge samme kilde. PDI opplyste at dersom man utfordrer mektige personer, vil det komme en reaksjon, og nevnte at to redaktører var blitt kidnappet etter kritiske artikler. Turan mente at det er viktig å være mest mulig objektiv og nøytral i formen, og det er generelt vanskelig å kritisere enkeltpersoner.

Partikoalisjonen Azadliq opplyste at hvor mange som kan risikere å bli arrestert i forbindelse med en demonstrasjon eller et annet arrangement, avhenger av det konkrete tilfellet. Demonstrasjonene etter presidentvalget i 2003 og parlamentsvalget i 2005 var spesielle demonstrasjoner, og mange ble arrestert. I dag er det sjelden at mer enn to-tre prosent av deltakerne blir arresterte, ifølge samme kilde.

CDP, PF og LP fortalte at de vet at det blir reaksjoner fra myndighetenes side i forbindelse med et arrangement eller en handling. Det er sjelden overraskelser, ble det sagt. Politiet filmer arrangement, og arrestasjoner med eventuelle fengslinger kan komme på et langt senere tidspunkt.

Mange opposisjonelle mister jobben på grunn av sin aktivitet. Ifølge PF, LP og CDP er lærere en gruppe som ikke uten videre mister jobben. Det er en lavtlønnsgruppe, ble det sagt. Men ofte ble jobbens stillingsbrøk redusert, helt ned til en sjettedel, ble det lagt til. Grensen for det tillatte av opposisjonell aktivitet er med andre ord til en viss grad avhengig av den enkeltes stilling eller posisjon. PF, LP og CDP presiserte imidlertid at det å beholde jobben som lærer, bare gjelder i grunnskolen. Lærere på høyere nivå må regne med å miste jobben helt dersom de driver opposisjonell virksomhet.

Myndighetene ønsker ikke organisert virksomhet, ifølge ADP. Myndighetene mener det kan utgjøre en trussel, og dette er den reelle grunnen til at man er imot ikke-autoriserte religiøse grupper. Myndighetene har allerede stengt tre moskeer i Baku, og nå er det bare tre-fire igjen, opplyste det samme partiet.

Ifølge Musavat har tusenvis vært arrestert, hovedsakelig på grunn av politisk aktivitet. Men også medlemmer av valgkommisjoner og valgobservatører har blitt arrestert. Medlemskap i seg selv fører ikke til arrestasjoner, men medlemskap kan føre til at man mister jobben, opplyste samme kilde. De fleste arbeidsgivere vil ikke ansette medlemmer av opposisjonen. Det gjelder også familiemedlemmer til opposisjonelle. Musavat mente at myndighetene sitter på lister over hvem som er medlem i ulike opposisjonspartier.

Lederen av et av Musavats lokallag mente at myndighetene ikke har oversikt over alle deres medlemmer. Han sa at han selv ikke opplyser til noen at han er leder. Han mente det bare vil kunne skade saken ettersom mange da ikke vil snakke med ham. Også mange vanlige medlemmer vil ikke at andre skal vite at de er medlemmer, ifølge samme kilde.

Det er grenser for hva en kan gjøre eller tillate seg av politisk aktivitet, ifølge Youth Club. Men grensene er ikke absolutte. Mange krysser grenser uten at det fører til reaksjoner. Dersom man har foreldre som jobber for regjeringen, vil det vanskeliggjøre arbeidet for en ungdomsaktivist, mente samme kilde.

Dalga opplyste at de har sin egen avis, Alma. Opplaget er lite, og myndighetene har ikke kommet med reaksjoner fordi de ikke oppfatter avisen som en trussel. Dalga har også en egen hjemmeside. Til å begynne med var det mest "uskyldig" stoff som f.eks sport som lå der, men etter hvert har organisasjonen begynt å publisere produkter som har vakt myndighetenes interesse. Dersom organisasjonen går ut og forsøker å spre sitt budskap, vil det umiddelbart vekke myndighetenes interesse. Dalga opplyste at de derfor forsøker å bruke utradisjonelle metoder som myndighetene ikke kan ta dem på. Som eksempler nevnte Dalga det å lese en avis høyt på offentlig sted, gå barbeint og å slippe ballonger med et visst budskap. Dalga har gjennomført hundrevis av slike aksjoner. Flere medlemmer og sympatisører har blitt bøtelagt, og mange har fått advarsler, ifølge Dalga. Etter hvert har organisasjonen måttet begrense aktiviteten på grunn av press og manglende ressurser.

Youth Club framhevet de sosiale mediene som viktige arenaer for kontakt og rekruttering. Myndighetene er allerede bekymret for aktiviteten, ifølge organisasjonen, og dersom en bruker har mer enn to tusen "venner" på Facebook, kan stedet bli stengt.

Reaksjoner fra myndighetene

Journalister

Det er lite opposisjonell journalistikk i Aserbajdsjan. Det er få opposisjonsaviser, og opplagene er svært lave. Myndighetene legger hindringer i veien blant annet gjennom prispolitikken på papir, distribusjon osv. Opposisjonelle røster har problemer med å slippe til i etermediene.

Myndighetene ønsker, og har også langt på vei, full kontroll over de aller fleste medier. Det er viktig for å sikre de styrendes politiske og økonomiske makt. Enkelte kritiske artikler får passere, men regimet selv definerer at, eller når noen har gått for langt. Denne grensa varierer blant annet etter hvor stabil situasjonen er. I forbindelse med valg kan det være at myndighetene tolererer mindre av kritiske artikler. Situasjonen har da ofte blitt urolig med demonstrasjoner etter påstander om valgfusk. Den eneste absolutte grensa synes å gå ved at det er forbudt å kritisere presidenten og hans nærmeste.

Det viktigste for myndighetene synes å være å kvele, eller begrense den kritiske journalistikken. Straff som virkemiddel er i seg selv ikke nødvendigvis det primære. Bruk av fengselsstraff vekker oppmerksomhet, og landet utsetter seg for kritikk. Myndighetene vil derfor i mange tilfeller heller forsøke å overtale journalisten til å endre atferd, til å samarbeide eller til å skrive om ikke-kontroversielle temaer. Men i enkelte tilfeller blir journalister dømt til fengselsstraff. På slutten av 2009 satt en håndfull journalister i fengsel.

Mange "brysomme" journalister blir utsatt for trakasseringer. Det kan dreie seg om alt fra truende, anonyme oppringninger til fysiske overgrep. Noen blir også ilagt bøter. Reaksjonene kan også ramme redaktøren eller eieren. Bedrifter og andre vil ofte vegre seg mot å annonsere i en avis som er under oppsikt.

PF opplyste at det særlig i perioden 2005 – 2006 var mange journalister som ble trakassert.

Samme kilde opplyste at mange journalister har fått bøter og flere journalister har blitt banket opp. Trakassering av journalister er svært utbredt. I dag sitter to redaktører og én journalist i fengsel. En av dem er redaktøren i Azadliq. Den såkalte satirikeren har nettopp sluppet ut. Året før satt ti journalister i fengsel. Turan opplyste at det i dag sitter fire journalister i fengsel.

PF opplyste at bloggerne Adnan Hajizade og Emin Milli markerte seg tidlig i de sosiale mediene. Det var derfor det var akkurat disse som ble dømt til fengselsstraff, til henholdsvis to og to og et halvt år. Myndighetene ville sende ut et klart budskap, ifølge PF.

Ifølge Turan vil myndighetene, dersom en journalist har gått over streken, først forsøke å etablere kontakt med journalisten og formane ham til ikke å skrive slik han har gjort. Myndighetene kan også tilby ham penger for å skrive annerledes. Hva som videre vil skje dersom journalisten ikke vil samarbeide, er avhengig av den enkeltes posisjon, ifølge samme kilde. Også redaktøren kan rammes, særlig dersom det er en slags linje i skriveriene. Dersom det er et enkeltstående tilfelle, er det først og fremst journalisten som rammes. Men selv i slike tilfeller kan redaktøren bli utspurt av myndighetene om hvorfor han tillot artikkelen, ifølge Turan. Turan mente at reaksjonene også vil avhenge av hvorfor journalisten har skrevet en kritisk artikkel. Noen journalister gjør det av politiske grunner, mens andre gjør det på grunn av penger. For øvrig er det ikke bare myndighetene som reagerer på kritiske artikler.

Respons Aserbajdsjan: Politisk opposisjon og kritiske journalister

Også private, for eksempel forretningsfolk, kan reagere på artikler som er kritiske til dem, ifølge Turan. Ofte får de leiefolk til å “ta seg av saken”.

Turan har ikke selv blitt utsatt for spesielle reaksjoner i sin virksomhet gjennom 20 år. Myndighetene er ikke ute etter deres journalister, hevder Turan. Men Turan-journalistene blir ikke invitert til offisielle arrangementer, ifølge nyhetsbyrået.

Turan opplyste at seks journalister ble utsatt for fysiske angrep i 2008, og henviste til U.S. Departement of States rapport om menneskerettighetssituasjonen i Aserbajdsjan. Turan mente at i fem av disse tilfellene var handlingen mer et utslag av en emosjonell reaksjon. Det var ikke særlig høytstående personer som hadde blitt kritisert, men mer folk i mellomsjiktet. De som hadde gått til fysiske overgrep kunne regne med straff-frihet, ifølge Turan.

Politisk opposisjonelle

Den politiske opposisjonen i Aserbajdsjan er svak og relativt passiv. Det skyldes først og fremst en konstant undertrykking av opposisjonell virksomhet. Det avholdes valg, og på papiret er lovene gode. Men landet er i praksis intet demokrati. Myndighetene legger hindringer i veien for opposisjonen, og valgene blir manipulerte. Regimet synes per i dag å ha full kontroll, og det er få eller ingen tegn til oppmykning i det politiske klimaet.

Det er i dag relativt få arrestasjoner av opposisjonelle. Det skyldes først og fremst at opposisjonen er passiv. Tillatelser til større demonstrasjoner er ikke blitt gitt på flere år. Men landet har flere politiske fanger, selv om det er en viss uenighet om det eksakte tallet. Det er ikke uvanlig med fabrikkerte dommer. Myndighetene vil dermed kunne hevde at det ikke finnes politiske fanger; de er dømt for blant annet narkotikaforbrytelser, vold og terrorvirksomhet.

En vanlig reaksjon overfor politiske opposisjonelle er å frata dem jobben eller gjøre det umulig for dem å få jobb, særlig i det offentlige. Denne reaksjonen kommer ofte også overfor familiemedlemmer.

Maktapparatet, særlig politiet, er kjent for en hardhendt behandling. Allerede ved en eventuell arrestasjon må den pågrepne regne med å bli banket opp. På politistasjonen kan overgrepene fortsette. Også i varetekt kan behandlingen være tøff, blant annet for å tvinge fram tilståelser.

Ifølge Musavat har kandidater for Musavat blitt truet med å bli oppsagt dersom de ikke slutter å drive valgkamp i forbindelse med kommunevalget. LP opplyste at akademikere som er medlem av partiet, har blitt nektet arbeid. Aktive opposisjonelle må regne med å miste jobben, ifølge partiene PF, CDP og LP, og de vil også kunne få problemer med bolig og med å drive forretninger. ADP mente at dersom man ikke er en del av det bestående, har man ingen muligheter til å drive business. Ifølge PF, CDP og LP vil banker ikke gi lån til opposisjonelle fordi myndighetene vil mislike det. Også de som forlater det styrende partiet Yeni Azerbaijan kan få problemer med å få jobb eller beholde jobben, ifølge de samme kildene.

Ifølge ADP er det færre som blir arrestert i dag enn for noen år siden. Dette skyldes at det er mindre aktivitet blant de opposisjonelle, og ikke forbedringer i situasjonen. Lederen av ADP fortalte at han selv har vært arrestert fire ganger, og at han har vært torturert. Han fortalte at han var blitt dømt for terrorisme, en dom som var fabrikkert. Vitner fortalte i retten at han hadde forsøkt å sprengte den amerikanske ambassaden. De siste årene har det ikke vært noen

reaksjoner mot politisk opposisjonelle fordi det ikke har vært noen aktivitet, ifølge et politisk lokallag som ønsket å være anonym.

Hva gjelder slektninger og familiemedlemmer til aktive opposisjonelle kan også disse miste jobben, ifølge Musavat, CDP, LP og PF. Det vil ramme også det aktive medlemmet. Selv moren til en kandidat, som er vaskehjelp på en skole, kan risikere å miste jobben. De samme kildene nevnte at noen alminnelige medlemmer hadde solgt huset i Baku og flyttet på landet for å slippe unna presset. Også ADP uttrykte at dersom man vil være med i opposisjonen, må man være klar over at det også går utover familie og venner.

Når det gjelder reaksjoner som følge av at man har samlet seg/demonstrert, opplyste ADP at selv overfor små samlinger kan det komme reaksjoner. Dette gjelder særlig dersom arrangementet ikke er tillatt. Til tross for at arrangementet skulle ha fått forhåndsgodkjenning, kan politiet legge hindringer i veien, ifølge ADP. Selv på disse møtene er folk redde for å delta.

ADP fortalte at enkelte av deres medlemmer har blitt arrestert de siste par årene. En av dem var medlem av en valgkommisjon. Partiet opplyste at det er lettere å dømme folk for eksempel for å ha forstyrret ro og orden i Baku enn andre steder, ettersom det der er lett for myndighetene å stille med mange "vitner" som bekrefter tilfellet. Men ellers er det sjelden at folk blir dømt for politiske forhold. Myndighetene vil heller fabrikke en sak mot deg. På en person som blir oppfattet som brysom, kan politiet plante narkotika. Personen blir senere dømt for narkotikaforbrytelse og ikke for en politisk handling, ifølge ADP. Flere menneskerettighetsorganisasjoner i en region hevdet at metodene for å trakassere og straffe nå er mindre åpne og mer sofistikerte enn før. Myndighetene straffer ikke for politisk aktivitet, men sørger for å fabrikke saker. Også disse nevnte planting av narkotika som en metode. De samme kildene opplyste for øvrig at folk blir forfulgt på grunn av sin tro, i tillegg til politisk aktivitet.

Musavat fortalte at partiet var blitt trakassert helt siden Heidar Aliev tok makten ved et kupp i 1993. Musavat ser seg selv som hovedopposisjonspartiet, dannet i 1911. I 1992-1993 var partiet med i regjeringen til PF. Partiet opplyste at det i dag er vanskelig å være medlem, og det er enda vanskeligere å være aktiv. De fleste i ledelsen har vært i fengsel, og nestlederen har vært arrestert ni ganger. Myndighetene bruker alle midler mot dem, inkludert tortur, fortalte representanter for partiet. Også slektninger er utsatt. Selv sjåføren til Musavat var blitt trakassert, ble det sagt.

Ifølge Musavat er det ingen medlemmer av partiet som sitter fengslet i dag, bortsett fra sønnen til en av partiets grunnleggere. Musavat hevder imidlertid at man fremdeles kan bli arrestert for demonstrasjoner i forbindelse med parlamentsvalget i 2005, og myndighetene har videofilm av deltakerne.

Hva gjelder omfanget av politiske fanger, opplyste PDI at det i dag er 68 politiske fanger i Aserbajdsjan. Myndighetene på sin side hevder at det ikke er noen politiske fanger, ifølge et av Musavats lokallag. Det skyldes at sakene er fabrikkerte, og folk blir dømt for noe helt annet enn politisk virksomhet.

Når det gjelder muligheten for medlemmer av opposisjonen til å forlate landet, uttalte Musavat at man noen ganger blir nektet å forlate landet, andre ganger ikke, og henviste til lederen, Isa Gambar, som noen ganger har blitt nektet utreise. Partiet så ikke noe mønster i

når man ble nektet og når man fikk tillatelse til å reise ut. Mange som står i fare for å bli forfulgt, har allerede forlatt landet, ifølge Musavat.

ADP mente at deres partimedlemmer kunne være utsatt under militærtjenesten. Det samme mente Musavat.

Menneskerettighetsaktivister

Menneskerettighetsaktivister kan risikere å miste jobben eller bli utsatt for andre reaksjoner. Ifølge PDI er hva som skjer med det enkelte medlem av PDI, eller en annen tilsvarende organisasjon avhengig av det enkelte tilfellet. Mange utsettes for press. Tidligere var det mer direkte trakassering. Nå er det slik at myndighetene bruker kriminelle for å trakassere, ifølge PDI. Men før trakasseringen starter, prøver myndighetene å få folk til å samarbeide.

Flere menneskerettighetsorganisasjoner i en region fortalte at man som straff kan bli nektet adgang til andre byer.

Familiemedlemmer til menneskerettighetsaktivister vil også kunne bli rammet, ifølge PDI. De kan ikke regne med å få jobb i det offentlige. Selv går lederen av PDI ikke i bryllup for ikke å lage problemer for de andre gjestene. Myndighetene vil nemlig registrere hvem som kjenner eller er i slekt med en menneskerettighetsaktivist, ifølge PDI.

Ungdomsaktivister

Når det gjelder myndighetenes reaksjoner som følge av deltagelse i ungdomsorganisasjonenes aksjoner, blir ikke disse møtt med alvorlige reaksjoner fra myndighetenes side. Dette opplyste flere ungdomsorganisasjoner, blant andre Azerbaijan Liberal Youth Organization. Bakgrunnen for dette, ble det fortalt, er at organisasjonene ikke er sterke og at myndighetene ikke ser på dem som en trussel. Men på den annen side presiserte Dalga at mange ungdommer har blitt møtt med politibrutalitet, og mange har blitt arrestert opptil flere ganger. Mange har også blitt utvist fra universitetet.

Dalga mente at myndighetene forsøker å skape et skille mellom samfunnet og ungdomsaktivistene. Regjeringen hevder at ungdommene er fiendtlig innstilt overfor aseriske verdier, og framstiller ungdommen som spioner. Det at ungdomsorganisasjoner har møte på en vestlig ambassade, blir av myndighetene framstilt som eksempel på spionasje. For øvrig hevdet Dalga at myndighetene forsøker å infiltrere ungdomsorganisasjonene.

Behandling under pågrepelse og under varetekt

Ifølge PDI må en person som blir tatt inn til avhør, regne med å bli banket opp. Også ved selve pågripelsen må man regne med tøff behandling. Samme kilde opplyste at menneskerettighetsaktivister og journalister må regne med å bli banket opp umiddelbart, og deretter blir de nektet medisinsk hjelp. 13 personer er slått til døde av politiet siden 2006, mange av dem vanlige folk. Særlig i varetekt er det vanskelig å kontrollere hva som egentlig foregår, ifølge PDI.

I løpet av de ti første månedene i 2009 var det rapportert om 110 tilfeller av tortur, opplyste lederen for Azerbaijan Committee Against Tortures (ACAT). Ni personer døde i varetekt, og tre ble slått i hjel. Myndighetene trakasserer folk i stedet for å hjelpe dem. En metode som ble nevnt, var arrangerte eller fingerte trafikkulykker. Enkelte politifolk blir stilt strafferettslig til

Respons Aserbajdsjan: Politisk opposisjon og kritiske journalister

ansvar, men tallet er usikkert, ifølge ACAT. Ifølge myndighetene har 161 politimenn blitt dømt for å ha begått tortur. Senere ble det fra myndighetshold hevdet at i dette tallet var det inkludert de som hadde mistet jobben, ifølge samme kilde. ACAT, som holder seg til FNs og EMKs definisjon av tortur, mener at aserbajdsjanske myndigheter forsøker å skjule at det foregår tortur. Det brukes ulike torturmetoder som har det til felles at det ikke blir synlige spor på offeret.

Ifølge ACTAT har politiet ofte en brutal framferd allerede på stedet for pågripelsen. På politistasjonen blir så alle banket opp, uten unntak. Også under selve soningen foregår det tortur, for eksempel etter at man har klaget på forholdene i fengslet. Men det er på politistasjonen mesteparten av mishandlingen foregår, ifølge samme kilde. PDI opplyste at det særlig er i varetektsfengsel at det er vanskelig å kontrollere overgrep og mishandling. AHRC i en region hevdet at det foregår tortur også i deres region.

I henhold til ACTAT blir de formelle rettighetene som arrestert, stadig brutt. Lovene er gode, men de blir på dette området, som på andre områder, ikke etterlevd. En pågrepet har rett til å ringe hjem og til advokat. Men dette fungerer ikke i praksis, opplyste samme kilde. Politiet holder arresterte lenger enn det som er tillatt før det avsies rettslig kjennelse. Folk blir banket opp til de skriver under på at de ikke ønsker en advokat, og folk som har vært arrestert føler seg ikke trygge etterpå.

Konsekvenser av arbeidsledighet

Etter det Landinfo kjenner til finnes det sosiale støtteordninger i Aserbajdsjan. De ulike satsene er imidlertid svært lave, og ikke i seg selv tilstrekkelige til å overleve på. Spørsmålet er så hvordan de som mister jobben, eller blir nektet jobb av politiske grunner, klarer seg.

Av Aserbajdsjans åtte og en halv millioner innbyggere er det en stor andel som befinner seg i land som Russland og Ukraina. Både ADP og PDI hevdet at det er to millioner aserere i Russland. En aserbajdsjaner trenger ikke visum for å dra til Russland, ifølge den internasjonale organisasjonen Z. CDP, LP og PF henviste til utflytting som svar på spørsmålet om hvordan de som ikke har jobb, klarer seg. Videre henviste kildene til det sterke familiesamholdet i landet. Alle støtter hverandre, ble det sagt. Den internasjonale organisasjonen X trakk også fram det sterke familiesamholdet. Alle har en familie, alle klarer seg, ble det sagt. Videre trakk CDP, LP og PF fram den uoffisielle økonomien, og viste til at det er en utbredt svart økonomi i landet, blant annet innen bygg- og anleggsbransjen. Den internasjonale organisasjonen X opplyste at mange har en liten jordlapp. Dels kan folk brødfø seg direkte fra utbyttet av det de dyrker, dels selger de produktene på markeder. Dette er markeder som er monopoliserte med fastsatte priser.

En respons er et svar på konkrete spørsmål og problemstillinger som saksbehandlere i utlendingsforvaltningen har stilt Landinfo. Responser er ikke ment å være utfyllende redegjørelser for et tema eller et spørsmål, men skal gi svar på de konkrete spørsmålene som er stilt, og ellers inneholde det som til enhver tid trengs av bakgrunnsinformasjon.

Referanser

Muntlige kilder

- ACAT, dvs. Azerbaijan Committee Against Tortures, ved leder Elchin Behbudov. Møte i Baku 19. november 2009.
- ADP, dvs. Azerbaijan Democratic Party ved leder. Sardar Jalaloglu Møte i Baku 17. november 2009.
- Advokat til bloggere. Møte i Baku 21. november 2009.
- AHRC, dvs. Aran Human Rights Center. Møte i en region 20. november 2009.
- Azadliq. Møte i Baku 17. november 2009.
- Azerbaijan Liberal Youth Organization. Møte i Baku 19. november 2009.
- CDP, dvs. Citizen and Development Party, ved Avaz Temir Khan. Møte i Baku 17. november 2009.
- Dalga. Møte i Baku 19. og 21. november 2009.
- HRCA, dvs. Human Rights Center of Azerbaijan, ved leder Eldar Zeynalov.. Møte i Baku 21. november 2009.
- LP, dvs. Liberal Party, ved Ali Aliyev. Møte i Baku 17. november 2009.
- LP, dvs. Liberal Party i en region. Lokallag. Møte 20. november 2009.
- Menneskerettighetsorganisasjoner i en region. Møte 20. november 2009.
- Musavat Party, ved nestleder Arif Hajili. Møte i Baku 17. november 2009.
- Musavat, lokallag i en region. Møte 20. november 2009.
- PDI, dvs. Peace and Democracy Institute, ved leder Leyla Yunus. Møte i Baku 18. november 2009.
- PF, dvs. reformvingen av Azerbaijan Popular Front, ved leder Ali Karimli. Møte i Baku 17. november 2009.
- Politiske lokallag som vil være anonyme. Møter i regionene 20. november 2009.
- Turan Information Agency, ved Mehman Aliyev. Møte i Baku 17. november 2009.
- X – en internasjonal organisasjon. Møte i Baku 19. november 2009.
- Y – en internasjonal organisasjon. Møte i Baku 18. november 2009.
- Youth Club. Møte i Baku 19. og 21. november 2009.

Respons Aserbajdsjan: Politisk opposisjon og kritiske journalister

- Z – en internasjonal organisasjon. Møte i Baku 18. november 2009.

© Landinfo 2010

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarframstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.